

ADEVĂRUL

ABONAMENTUL:

Pe un an --- 4 cor.
Pe 1/2 de an --- 2 "
Pe 1/4 d an --- 1 "

Pentru străinătate:
Pe un an --- 6 cor.
Pentru America:
Pe un an --- 2 dolari

Un număr 8 fileri.

**ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT
DIN UNGARIA**
APARE ÎN FIECARE DUMINECĂ

Redacția și Administrația:

BUDAPESTA, VIII., CONTI-UTCA 4.

Aci sunt a să trimite tot felul de scrisori, cereri și bani.
Tot aci să primesc anuniuri cu prețuri moderate.

„DEȘTEPTAREA“.

Luminarea și îndreptarea poporului pe calea cea bună și adevărată, nu merge ușor, — dar ceiace se face odată, arareori se mai desface. Acolo, unde au străbătut odată razele încălzitoare ale socialismului, inimile oamenilor se desgheată, mintea lor se limpezește și în urmă devin conștienți de preînsemnata chemarea ce o au ei în viață. Și pentru că cunoaștem adevărul acesta, ni-se umple inima de bucurie, văzind că și tovarășii noștri români din America încep a da semn de viață, începând lupta contra întunericului și scoțându-și o foaie socialistă, care e a lor proprie și pe care au numit-o atît de potrivit: „Deșteptarea“.

Intr'adevăr foaia aceasta simbolizează deșteptarea acelei părți a poporului român, care în urma prigonelilor s'a rupt dintre noi și-a apucat printre străini.

Sunt zeci și sute de mii aceia, cari an de an pleacă din țara lor, spre America, spre Canaanul zilelor noastre, unde se mai poate câștiga câte o bucată de pâine. Pleacă frații noștri pentru că nu mai pot suferi jugul robiei, mîndcă poverile și nevoile sunt atît de mari, că nu le mai pot suporta. Iși lasă casa pustie, se despart de ceice li sunt dragi și trec dincolo de Mare, în țara dolarilor.

Inzadar se închind granițele înaintea celor ce voiesc să plece, înzadar vor oprii stăpînitorii emigrația, căci ea nu va dispărea pînă atunci, pînă nu se vor crea în țară condiții de tra mai bune.

Pînă se va urma cu politica nebună de azi,

care se îngrijește mai mult de îngrășarea militarismului decât de traiul muncitorimei, pînă când nu se va crea în țară o industrie puternică și sănătoasă, pînă când stăpînitorii țării vor pune toate poverile pe spinarea muncitorimei și-a oamenilor săraci, pînă când nu se va crea o libertate și egalitate desevîrșită, pînă atunci emigrația va crește încontin.

Și nici nu e speranță de o îndreptare în timpul mai apropiat. Stăpînitorii de azi, în frunte cu afuritul de Tisza, calcă în picioare ori-ce drepturi ale poporului, nu fac nimic pentru ameliorarea mizeriei nesuferite. Iar naționalistii români în loc de-a lupta pentru binele poporului, în loc de-a apăra interesele muncitorimei și a țărănimei române, ei leagă pace cu Tisza, cu cel mai mare dușman al poporului.

În astfel de împrejurări ne bucurăm cu atît mai mult de pasul fraților noștri din America, cari prin scoaterea foii „Deșteptarea“ au dat dovadă, că văd și-și cunosc indejuns chemarea: ca deacolo, din depărtare să i-a lupta contra stărilor triste din patria veche. E ne-nunțat de mare numărul fraților români din America, pe care „Deșteptarea“ va putea și va trebui să-i lumineze, ca atunci când se vor reîntoarce printre noi, să fie toți soldați deștepti și convinși ai socialismului.

Știm că naționalistii români au străbătut și pînă acolo, știm că au înființat pe acolo multe și diferite „societăți“ printre românii emigrați.

Dar frații noștri din America să nu uite, că tocmăi acei naționalisti cari s'au încuibat pe acolo, — aici acasă ajută pe Tisza în faptele

ini criminale, de-a răpi ori-ce drepturi ale poporului sărac.

Dorim ca începutul frumos al fraților noștri de suferință din America, să fie încoronat de-o reușită deplină. Să vedem acolo o puternică mișcare socialistă română, care va fi și-n binele nostru a celor de acasă. Așa să fie!

Poporul român și partidul muncii.

În numărul din urmă al revistei științifice a partidului nostru, în „Socializmus“ a scris tovarășul Dr. Sigismund Kunfi un articol mai lung despre tratativele de pace dintre Tisza și naționalistii români. Acest articol dovedește neputința aceia, ca Tisza și poporul român să poată lega o pace adevărată; deoarece între românimea compusă din țărani și muncitori și între partidul muncii, care servește interesele marilor proprietari și capitaliști, nu este nici o comunitate de interese și nici nu poate fi pace. Tisza nici nu voește să dea drepturi poporului, ei leagă frăție numai cu popii, advocații, rădăci, directorii de bănci, cari trăiesc pe spinarea neamului și cari de dragul posturilor ce vor primi își vînd nația la stăpînitorii maghiari. Spre legăturile acestea arată articolul tovarășului Kunfi, din care publicăm mai la vale câteva părți:

Partidul muncii e partidul proprietarilor mari și de mijloc, al aristocrațiilor, al gentrilor și al marilor capitaliști. Ținuta Casei Magnaților față de partidul muncii dovedește sprijinul unei bune părți a marilor proprietari și

FOIȚA

Lovește 'n noi!...

De I. Costin.

Tu pui pe umăr greu
Ș'amar în suflet pui,
Și nu te doare plînsul
Nici jalea nimănui;
Pe tine nu te-apasă
Nevoile și truda
Și nu te doare 'n cuget
Când îți muncim de-asurda.

E plămădit cu sînge
Și lacrimile noastre
Ogoarele — ce spuneti
Că azi sunt ale voastre.
Lovește 'n noi lovește!
Hain 'făr' de lege;
Lovește, însă praful
De tine s'o alege...

Căci piepturile noastre
Sunt piepturi de aramă,
Și de-ai lovi cu tunul
In ele, nu se sfarmă.
Știut-am altădată

În vreme de urgie
Ca să scăpăm din lanțuri
Și „Țara“ din sclăvie...

O! știm și azi și mâne
Ori când va fi, noi știm
Pentru anoastre drepturi
Cu toții să murim,
Deci tu, cât vrei apasă
Nevolnice stăpân
Pe umerii mei care
Sînt umeri de român...

Căci va sosi odată
Și pentru noi o vreme
Când frații noștri schilavi
De foame n'or mai geme,
Când n'o mai fi pe lume
Atîta plîns amar
Iar drepturile noastre
N'om cere în zadar...

Și cât ai vrea tu astăzi
În lanțuri să ne-arunci
Cu toți, bătrâni și tineri
Femei cu frați și prunci,
Ne-om răsvrăti odată
Ca uraganul marea
Și vom găsi atuncea
Dreptatea și scăpare...

Pe umerii mei astăzi
Apasă tu cât vrei,
Căci nici-odată'n viață
Eu mila ta n'o cei,
Dar nu uita că vremea
Dorită va sosi —
Ș'atunci a noastre lacrimi
Amar le vei plăti...

Ce e capitalul?

De G. Nistor.

Noi, muncitorii foarte adoseori vorbim despre capital. Pe la adunări, la conferințe și prin foaie tot despre capital vorbim. Deci e lipsă mare, să cunoaștem adevăratul înțeles al cuvîntului acesta.

Punem întrebarea: Ce e capitalul? Ce înțelegem sub cuvîntul de capital?

Capital e materialul brut, mijloacele și intrumentele de producție și mărfurile prin cari sau cu cari se creiază instrumente noi de producție, sute și mii de mărfuri felurite. Cu-n cuvînt, sub capital înțelegem mulțimea de material brut și de mărfuri, prin cari se produc valori noi.

Cafeaua de 100 coroane, ce o vinde comerciantul în tîrg cu 140 de coroane, e capital, pentru că adus o valoare nouă de 40 coroane. Cele 100 coroane ale cuiva, cari sunt depuse la bancă încă-s capital, pentru că la sfîrșitul

aristocrați, iar ținuta congregațiilor comitatense față de acest partid dovedește iarăși sprijinul unei mari părți a gentrilor. Iar reprezentanții capitalului mare, doar cu excepția unuia singur, se află toți lângă partidul muncii. Aristocrația, gentrii și marii capitaliști au apoi o ceată de servitori, formată din advocați, samsari, oficianți, scriitori și însetoșați după căpătuială, cari fac pe soldații de rind ai partidului și-i formează avangarda din provincie și cărora li-s'a dat mână liberă în jefuirea poporului, drept plată pentru sprijinul ce-l dau ei politicii feudale a aristocrațiilor, gentrilor și marilor capitaliști. Această linie feudală o găsim în toată politica partidului muncii. — În politica lui economică, care țintește spre ridicarea foloaselor proprietății mari, care apără scutirea de dare a marilor bogății; în politica lui socială, care nu numai pentru clasa muncitoare, dar nici pentru apărarea așanumitelor proprietari mici nu face nimic; în politica lui culturală, care prin mijloace măestrite crește alfabeti, urăște cultura, ca pe o armă puternică pentru ridicarea salariilor muncitorești; în politica lui generală, care dă drepturi politice numai păturilor acelor, cari leagă tovarășie cu stăpânii întinselor pământuri și cu marii capitaliști; în felul lor de cugetare generală, care nu privește de egali cu ei pe aceia, cari ar cădea în afară de cadrele acestei strimte caste. Disprețesc pe omul lucrător, nu dau nici un preț muncii intelectuale, urăsc pe muncitori și tremură de frica țăranilor. Acesta e unul dintre părtașii legători de pace — astfel e partidul muncii după chipul și asemănarea lui.

Se vedem acum întrucâtva și pe celalalt părtaș, pe români:

... româniea e națiune țărănească în Ungaria, o astfel de națiune țărănească, care numai acum începe a intra în vârtejul economiei de bani, acărei integritate socială numai acum începe a o transforma evoluția capitalistă, în care numai acum s'a început diferențierea socială, împărțirea între clase și formarea de clase. Proprietari mari români sunt puțini, af ră de averile bisericesti alte latifundii românești abia sunt în țară: gloata românismului o formează țăranii, și încă astfel de țăranii, acăr moșie nu trece peste 20 de jugere.

Proprietari de pământ români sunt:

Dela 20 de jugere catastrale în sus	30.830
Intre 5—30 " " "	220.219
" 2—5 " " "	121.981
Muncitori agricoli și servitori cu pământ mai puțin de 2 jugere sau fără pământ	293.406
	666.436

87 procente a bărbaților români sunt agri-

cultori și 82 procente dintre ei au moșie mai mică de 20 jugere: națiunea română e națiunea micilor proprietari.

Asemenea compunere mică burgheză are și industria română.

Dintre industriașii independenți români sunt:	
Cel puțin cu cinci lucrători	38
Cu 1—4 lucrători	1.584
Fără lucrători	11.724
Muncitori meseriași și băieși	43.655
	57.001

Românii sunt națiunea micilor proprietari, a micilor industriași, a muncitorilor agricoli și a muncitorilor industriași. Aceste două grupe de ocupație, peste cari am privit aici conțin în ele 95 de procente a bărbaților români trecuți de 20 de ani, 723.335 dintre 755.374, adică nouă părți din zece ale națiunii române.

Politica maghiară alui Tisza se îndreaptă tocmai contra acestor pături ale poporului maghiar: a cetățenilor, în primul rând contra micilor cetățeni, a micilor proprietari, a muncitorilor agricoli și industriali. Se îndreaptă nu doar din vre-o încăpăținare sau răutate personală, ci pentru că domnia proprietății feudale numai pe baza apăsării politice și economice a claselor acestora, se poate susține. Națiunea română în partea cea mai mare e compusă din clasele acelea, contra cărora în sinul neamului maghiar, partidul muncii a început războiul pe moarte și pe viață. Cum Tisza și feudalismul maghiar nu poate lega pace cu micul cetățean maghiar, cu țăranul și cu muncitorul, deoarece nu le poate da nimic, fiindcă pacea asta nu se poate face fără de căderea domniei de clasă: tot așa Tisza nu poate lega pace nici cu națiunea română, pentru că chestiunea de naționalitate nici nu e într'afita națională, întrucât e chestiune socială: e chestiunea ușurării traiului țăranilor, a muncitorilor agricoli, a băieșilor și a micilor cetățeni.

Tisza nu poate lega pace cu poporul sau națiunea română din aceleși cauze, cari îl împiedecă a se împăca și cu poporul maghiar. Iosă sunt în Ungaria 7383 de medici, advocați, profesori, profesori comunali și alți intelectuali, indivizi susținuți de țărâime și cam 100 de directori de bănci și uzurari din fruntea institutelor de credit — cu această națiune română poate lega și cu aceștia va și lega Tisza pacea. Locul acestora de fapt e în rindurile servitorilor feudali ai partidului muncii și intrarea acestora în serviciul domniei feudale maghiare va fi motivul descompunerii rindurilor româniei, al începutului diferențierii și al împărțirii claselor în mijlocul românilor. Pacea lui Tisza va duce în rindurile românilor spiritul luptei de clasă, va sfîrteca

cîteva pahare, masa sau scaunele noastre de acasă încă nu sunt capital. Obiectele ce le câștigăm pentru folosința și întrebuințarea noastră casnică, nici nu se pot numi capital. Acestea sunt articlii de consum, pentru că îi folosim la consumarea, la trebuințele noastre proprii. Cele câteva mobile, câteva pahare ce le avem acasă, nu sunt capital, ci articlii de consum. Inșă sutele de pahare și mobilele înmagazinate la comerciant nu mai sunt articlii de consum; acestea-s deadreptul capital. Sunt capital, pentru că comerciantul ducându-le la țîrg primește după fieștecare câte o parte de valoare nouă, după fiecare pahar trage venit de câțiva fleri și după fiecare bucată de mobilă primește câteva coroane câștig. Cu un cuvînt, comerciantul prin vinderea paharelor și a mobilelor va primi mai mult decât l-au costat pe el și astfel ajunge la o valoare nouă.

Sunt de credință, că prin pildele astea am limpezit înțelesul capitalului. Ști acum, că sub noțiunea de capital trebuie să înțelegem mulțimea materialului brut, a mașinilor, prin și din cari se produc iarăși diferite instrumente și diferite obiecte.

Dar trebuie să mai arătăm, că și capitalul numai atunci poate produce valori noi, când pune munca în circulație.

La gătirea tuturor obiectelor și a mărfurilor e lipsă de material brut, de mașini și uloi. Dar atît materialul, cît mașinele și uloul sunt valori în sineși deja înainte ca munca să fi

iluziile false ale solidarității naționale și va înșira și printre români pe asupriți și pe asupritori. Această funcțiune istorică o îndeplinește — firește contra voinței lui — politica de naționalitate alui Tisza și asta e singura linie într'adevăr frumoasă și într'adevăr istorică din toată lucrarea-i.

CRONICA

IN ȚARĂ.

*

Ședințele comitetului național român în chestiunea pactului.

După-ce s'au isprăvit tratativele de pace dintre Tisza și increzuții comitetului național român: Dr. T. Mihali, Dr. Iuliu Maniu și Dr. Valeriu Braniste, acum s'a întrunit în Budapesta întreg comitetul spre a discuta și a primi pactul.

Marti în 20 Ianuarie n. s'au început discuțiile, la cari s'au prezentat mai toți membrii comitetului. Despre decurgerea ședințelor nu s'a dat nici un comunicat mai cuprinzător, deoarece toți membrii s'au legat, ca deocamdată să țină în secret ce știu.

Știrile aduse de ziare în timpul din urmă, întăresc spusele noastre, că naționaliștii români s'au lăpădat de toate cerințele mai radicale ce le susțineau în trecut. S'au lăsat de cerea votului universal, nu mai pretind libertatea de presă și se mulțumesc numai cu scutul lui Tisza, care i-a tras sub aripile lui.

Când scriem rîndurile astea, discuțiile curg încă și nu știm cu siguranță, cum se vor termina. Judecând însă după semnele din afară, putem constata că majoritatea comitetului va primi pactul.

Și după legarea acestei înfrățiri nu putem face altceva, decât să ne încordăm puterile, că deacum înainte va trebui să ducem luptă continuă atît contra guvernului răutăcios, cît și a traditorilor naționaliști români.

Din Casa țării.

Aici curge înainte obstrucția. În fiecare zi vorbesc câte 3—4 inși din partea opoziționiștilor. Guvernamentalii însă au dăvenit nerăbdători, ei ar dori să isprăvească odată cu discuția asta și nici nu prea vin la ședințe. De mai multe ori a trebuit suspendată ședința, până îi puteau astringe în turmă și i aduceau în sală să stea de mărturie. Săptămîna asta a vorbit și ministrul Balogh, răspunzînd la observațiile ce i-s'au adus din partea opoziționiștilor. Spunea, că nu trebuie să se teamă lumea atît de mult de proiectul lui, că deși are paragrafi

anului prin cele câteva coroane interese (camătă) aduc o valoare nouă proprietarului. Suma de 100 mii de coroane, ce fabricantul o plasează în producție, deasemenea e capital, fiindcă prin câștigul de câte 20 de mii de coroane dela isprăvitul anului, aduce o nouă valoare stăpînului. Uriașele sume de bani, ce le folosesc fabricanții pentru producție, grămizile acelea mari de aur, din cari cumpără materialul brut (nelucrat), instalează mașinile și plătesc muncitorimea, iarăși sunt capital, pentru că an de an formează valori noi, aduc profituri. Mulțimea de bucate, ce o duc comercianții și marii proprietari la țîrg spre vînzare, încă sunt capital. Căci doar ei vînd bucatele cu un preț mai mare, decît i-a constat. Și cu cît primește ei mai mult, cu atît ajung la valori noi.

Cu-n cuvînt, capital numim mulțimea tuturor mărfurilor, a mijloacelor și a instrumentelor de producție, prin cari se creiază valori noi. Astfel e capital: zahărul, cafeaua, carnea, lina, mobilele, banii, mașinele, bucatele ș. a.

Dar să nu trecem cu vederea, că diferite mărfuri și obiecte, banii, lina, bucatele și metalele numai în anumite împrejurări pot fi capital. Mulțimea de materia brută și de mărfuri numai atunci va deveni capital, când se folosesc pentru creierea de obiecte noi, ori ajung la țîrg spre vînzare.

Cele câteva chilograme de zahăr, cafeaua și petrolul ce-l cumpărăm noi și-l ducem casă spre întrebuințare: nu e capital. Cele

format din ele ori cu ele vre-un obiect sau vre-o marfă. Valoarea aceasta întregă trece și să află în marfa gătita.

Inșă marfa pregătită conține totdeauna o valoare mai mare, decît a costat materialul, uloul și tocirea mașinilor. Obiectul nou gătît are o valoare mai mare decît a cheltuit fabricantul cu facerea lui.

Și faptul acesta e firesc, doar fabricantul nici n'ar produce, dacă în marfa gătita ar primi numai valoarea materialului folosit. În cazul acesta ar plăti chiar și pe deasupra. Inșă la producție nu e lipsă numai de material, de mașini și de uloi, ci și de forță (putere) de muncă. Și asta din ce ar plăti-o fabricantul, dacă ar primi în marfa gătita numai valoarea materialului folosit?

Cheia deslegării a întrebării acesteia, se află în faptul, că munca când produce diferite obiecte folositoare din materialul nelucrat, îi mărește valoarea acestuia. Așadar valoarea nouă, ce o primește fabricantul în marfa și obiectele produse, își trage originea dela muncă.

Materialul, mașinile și uloul au fost valori și înainte de producție. Așadar în obiectul gătît materialul și uloul sunt valori vechi. Intrucât conține marfa valori noi, acestea sunt formate de muncă.

Din această valoare nouă să plătește leafa muncitorului. Dar leafa e numai o mică parte din valoarea aceasta creiată de muncă. Partea cea mare, partea leului o înhață fabricantul capitalist.

Trad. de I. J. Florian.

aspri, în caz că va deveni lege, nu o vor folosi cu rigoarea ce se crede. Cu câtă fățărnicie mai sunt înzestrați oamenii aceștia! Fac legi draconice și pentru a le putea trece prin parlament, se încumetă a spune, că le fac numai de formă și că nu se vor folosi de ele. Apoi atunci pentru ce le fac?

În ședința de Miercuri, 21 Ianuarie n., deputatul opoziționist Székely Aladár a interpellat pe ministrul de interne în chestia solgăbirăului dela Petroșeni, Vasile Ianza, care confiscă fără de nici un drept foile ce se trimit băieșilor de acolo. A întrebat pe ministru, că are cunoștință despre bașibozucia asta și ce voiește să facă pentru sanarea răului. Ministrul n'a răspuns deocamdată.

IN STREINĂTATE.

*

Noul guvern din România.

Am scris în numărul trecut, că guvernul Maioreșcu din România a abzis lăsându-și locul liberalilor. Noul guvern în frunte cu I. C. Brătianu, s'a constituit astfel: Ion I. C. Brătianu, președinte al consiliului și ministru de războiu; Emil Costinescu, la finanțe; V. G. Morțun, la interne; Em. Porumbaru, la externe; Al. Constantinescu, la domenii; I. C. Duca, la culte și instrucțiune publică; Al. Radovici, la comerț și industrie; Victor Antonescu, la justiție; Dr. Anghelescu, la lucrări publice.

Brătianu promite să facă legea de expropriere, prin care se va da pământ țăranilor și zice că va înfăptui reforma electorală. Vom vedea întrucât va îndeplini promisiunile.

În legătură cu aceasta se mai anunță, că la 24 Ianuarie n. va fi disolvată și Camera, iar noile alegeri se vor face în Februarie.

Disolvarea Camerei bulgare.

Rezultatul alegerilor ultime din Bulgaria, cari s'au terminat cu triumful strălucit al socialdemocrației, a fost cât se poate de rău-venit pentru guvern, care nu avea majoritate în Sobranie (parlamentul bulgar), iar socialiștii și țăranii nu-i dădeau nici un sprijin. Astfel activitatea guvernului a devenit cu neputință și în urma constatării acesteia, Camera bulgară a fost disolvată în timpul ședinței dela 31 Decembrie v. 1913, la orele 12 noaptea.

Deputații socialiști și țăranii au răspuns, la citirea ucuzului de disolvare, cu strigătele de: Jos monarhismul! Trăiască republica!

E vorba ca partidele de opoziție să constituie un bloc (singur partid), care să lupte numai împotriva guvernului ei și a regelui. Noile alegeri vor avea loc la 23 Februarie.

Din țara Oltului.

— O scrisoare. —

Tovarăși!

La lumina licăritoare a unei lămpi micuțe și pe o măsuță de brad, mă apucă a înșira unele din gloata de suferinți și neajunsuri, ale poporului de pe valea Oltului, din aldutit comitat al Făgărașului.

Întreg ținutul nostru e adumbrît de coamele Carpaților, pe ale căror poale cresc fagii cei puternici și brazii cei mîndrii și frumoși. Aici e galiștea munților cu pășunile cele bogate și pe aici sunt pîne toate vîgăunile cu diferite sălbătăciuni, bune de vînat. Dar toate bunătățile acestea se află în stăpînirea unor grofi și a Erariului, afară de unele mici și neînsemnate părticele, cari s'au dat comunelor pentru lemne de foc.

Dar e pacoste mare pe bietul popor și cu părticelele astea de pădure. A păduri nu-i eritat, decât numai dela Septembrie până la sfîrșitul lui Aprilie, în fiecare săptămînă câteva zile. Și în Septembrie nu pot lucra oameii la pădure, că au de sămănat, în Octombrie vine culesul cucuruzului, iar primăvara trebuie cărat băligarul, vine sămănatul oveselor și pusul cucuruzului. Iar când se închide pădurea, s'a gătat și cu păduritul, așa că nu rămâne decât toivl iernii, când ne mai putem aduce câte un lemn de foc. Și tabla de tăiat în pădure încă se află la locuri rele; degerăm pe acolo și

ne schilăvim vitele. Carele, săniile pe acolo ni-se fărîna, băligarul vitelor pe acolo să risipește și laptele vacilor pe acolo să storce și să prăpădește. Drumurile sunt strimte și rele; pleci în pădure de dimineața și adeseori se întimplă, că nu te întorci până noaptea tîrziu.

Apoi pășunatul în pădure încă ne apasă rău. În locurile, unde pădurea e mai tînără de 20 de ani, acolo nu-i permis pășunatul, iar dacă scapă vitele pe acolo, vine focul pedepselor, cari se urecă adeseori atît de mult, că nu prețuiesc vitele de pășunat atîta cît pedepsele.

La munte alt rău. Pășunatul s'a scumpit și aici, așa că vara plătim pentru fieștecare oaie câte 2—3 coroane. Armă nu e permis să țină arîndătorul pe lingă oi, iar câinii numai cu cioclău la gât sunt suferiți, ca nu cumva să sperie vînatul din munți. Ursul netemindu-se de armă, trîntește și răpește sute de oi.

La licitațiune se spune arîndătorilor, că groful cutare și cutare, acărui e vînatul, va plăti ce vor strica fiarele sălbatice; să se facă numai prețuirea și banii vor veni. Dar ce să vezi? Nici prin judecăți nu poți scoate plătierea pagubelor dela arendașii vînatului, cari sunt toți grofi, baroni și unii chiar de prin alte țări.

Așa a fost anii trecuți un anume Florstett, baron din Germania, care cumpărînd vînatul din mai mulți munți pe timp mai îndelungat, a oprit de-a intra oile ori alte vite pe locurile acelea. Acest nebun cumpăra cai de pe la corturari, pe cari ducându-i la munte în anumite locuri îi împușca și-i lăsa pradă urșilor, ca ăștia să se învețe la carne și să se îngrășe. Și atunci să fi văzut, cum trînteau urșii la oi și la alte vite. Dela acest baron schilod la minte au învățat și grofi noștri, cari încă duc acum plocon urșilor, cauzînd prin asta pagube mari sătenilor.

Mistreții ne strică cucuruzele, crumpenele și ovesele, dar nimenea nu are dreptă-i împuște. Arme nici nu avem, căci domni, cari au arendat vînatul, prin oarecari mijloace au dus treaba la comitat, de ni-s'au confiscat armele. Și astfel am ajuns de nu ne putem apăra cu arma nici în jurul casei. Căne, fără a fi pus la dare, nimănui nu-i e permis a ținea. Până acum plăteam anual câte 40 de fileri pentru un căne de casă, iar acum s'a hotărît să plătim 5 coroane. Doi căni nu e permis a ținea nici la turma de oi.

Afară de astea, mai cauzează neajunsuri și forestarii erariali. Ei tae numai anumite table din pădure și afară de aceste locuri destinate pentru tăiat, nu dau voce nimănui să ducă lemne din altă parte a pădurii, deși sunt foarte multe lemne doborîte de vînt și altele rămase sub coroana generală a pădurii se usucă din picioare. Lemne de astea sunt peste tot teritoriul pădurii și se află în locuri mai ușor de ajuns, cari putrezesc pe acolo, iar omul lipsit de lemne trebuie să mergă în tabla de tăiat, să dea 1 cor.40 de fileri pentru un car de vreascuri verzi numai mugur, că ce-i mai gros de 7 cm. se face cubic și se vinde cu toptanul.

Toate acestea și o multime de alte nevoi le suferă țăranul român. Dar el să mîngăe, zicînd, că nu va ținea nici viața asta cît e lumina. Negîndindu-se la viitor și neîngrijindu-se de soarta urmașilor, poporul de aici suferă și își pune speranța în moarte, care îl va scăpa de suferințe. Cei-ce știu citi nu abonează foaia noastră „Adevărul“, căci popii și băncile române, cari se află mai în toate satele, le dau foi abonate de ei.

Sărman popor! Oare când ți-se vor vîntura în văzduh credințele tale deșarte, oare când ți-se vor curăți ochii de spuza ce-ți acopere dinainte lumina adevărului?

Lăsați-vă odată de nepăsare și scuturați-vă de toate basacniile ce vi-s'au spus și vi-s'au băgat în minte! Grupați-vă în jurul foii „Adevărul“, care prin spiritul cu care e înzestrată suflă în creierul vostru ca într'un jăratie adormit sub cenușe; și care jăratie dacă se va aprinde va pîrjoli și va arde pe toți asupritorii voștri.

Poporul! Leu adormit! Timpul somnului s'a împlinit! Deci ridică-ți privirile și te 'ndreaptă spre lumină!

Un oltcan.

Alcoolismul.

De Avram B. Cercel.

II.

În loc ca stăpînitorii, avînd bogăția în mînă, avînd puterea de partea lor, să zidească școli destule și corăspunzătoare, unde poporul întreg să învețe și să-și lumineze mintea, ei aproape în toate orașele au zidit fabrici de spirt, pe urma cărora, în mod necesar, au trebuit ridicate zeci de temniți, cari încă storc sume mari dela cei săraci.

La noi în Ungaria și azi sunt vre-o 800 comune lipsite de școli, dar cărciume și ospătării sunt nenumărat de multe; în toate satele găsești câte trei-patru, unde se împarte otravă pe bani scumpi și câștigați cu greu.

Dar alcoolul nu timpește numai mintea, nu întunecă numai gîndirea celor cari îl beau, ci după mărturisirea medicilor învățați, nimicește și sănătatea. Copii oamenilor beutori de spirt sunt mai de multe ori slăbănogi, inclină foarte mult spre diferite morhuri. Și ce e mai duros, otrava aceasta nu te omoară îndată, ci te mistue încet, făcîndu-te să guști îndelung amarul suferinței și al durerilor.

Și stăpînitorii de azi nici nu pot să se îngrijească de luminarea poporului, de a-l desvîta dela beuturi, deoarece o mare parte din venitele statului curg după darea de alcool. La sute de milioane se urcă sumele ce intră în visteria statului după darea de alcool. Aceste venituri sunt stîlpi puternici, pe cari se razimă statul de azi. Domnii știu foarte bine, că prin alcool au foloase duple. Beutura în primul rînd întunecă mintea poporului și în rîndul al doilea storce și puținul câștig al muncitorimei. Și cît bea poporul mai mult alcool, cu atît va fi mai slab, cu atît se va putea împotrivi mai puțin contra stăpînitorilor, cari caută să pună poverile toate pe spinarea muncitorimei.

În țara noastră s'a înființat în timpul din urmă o societate antialcoolistă, în fruntea căreia stă o doamnă mare, o contesă. Se zice că are de scop: desvîtarea poporului dela beuturile spirituoase și îndrumarea lui pe căi bune.

Noi însă nu credem, că societatea aceasta să aibă vre-un rezultat bun și nici nu poate avea vre-un scop sincer. Deoarece în societatea aceasta sunt persoane, cari singuri fiind producători de spirt, nu pot lucra doară contra lor înșile. Această societate e făcută numai pentru ochii lumii, care să creadă, că într'adevăr se face ceva și la noi contra alcoolismului. Căci nu e destul numai a zice poporului să nu bea și încelași timp să contribuie la fabricarea spiritului. Și cum poate vindeca medicul o rană ce n'a văzut-o mai de aproape? O contesă, o doamnă mare, care n'a lucrat în viața ei decît a schimbat toaletele, a umblat pela teatru și la petreceri, nu poate cunoaște viața omului sărac, bătut de soartă și pentru că nu cunoaște viața asta, nu poate nici să o simtă, nici să lupte pentru schimbarea ei.

Numai noi prin noi singuri ne putem scăpa de pericolul alcoolist. Să ducem facla luminei și-a adevărului în toate colibile fraților noștri de suferință. Să luptăm din răsuperi contra statului de azi, care protejiază, ocrotește alcoolul și trage foloase din el.

Să nu mai bem alcool, căci prin el ne ruinăm sănătate și întunecăm mintea, ci mai bine cu banii ce i-am cheltui pentru beuturi să cumpărăm cărți și foi scrise pentru noi muncitorii, pe cari citindu-le să tragem învățăture folositoare. Să citim cît mai mult cărțile și foaia noastră „Adevărul“. Cititul să fie pentru noi o trebuință ca pâinea de toate zilele. Și atunci, când vom fi mulți-tare cei cari prin citit ne am deșteptat creierul, atunci lupta noastră contra stăpînitorilor tirani, cari adapă poporul cu alcool, va avea reușita dorită. Ba atunci dușmanul de spaimă și de frică nici nu va mai ținea piept cu noi, ci va fi silit să se predea și să trăiască în mijlocul nostru, așa cum vom trăi noi toți, bucurîndu-ne de sănătate și îndeplinire deplină.

Încodată: să ne lăpădam de toate beuturile spirituoase și să îmbrățișăm cartea, căci numai și numai astfel vom putea înainta și numai astfel ne vom putea scăpa de nevoile grele, cari sunt pe cale să ne nimicească.

Srisoare din Caransebeș.

E proverbială nepăsarea și paciența românilor și mai cu seamă a caransebeșenilor, dar credem, că se va fi apropiat timpul, când vor zice și ei: *acum e destul! Ne-ați muls, ne-ați batjocorit și ne-ați adus în mizeria cea mai mare, deci nu vă mai ascultăm.* Nu ne vom mai da de unealtă vouă, ca pe spinarea noastră să vă faceți averi și să vă câștigați ranguri.

Pe Schwab Karol, căci de dînsul e vorba, noi caransebeșenii îl știm, că a fost un negustor fără orice pregătire mai înaltă și care la miliție a dus-o pînă la rangul de sergent major, în dialectul regimentului la care a servit, fileber, — iar astăzi e director de bancă și factor atotputernic la oraș.

Are o avere destul de însemnată, dar ce-i folosește aceasta, dacă n'are vre-un rang. S'a socotit una și bună, ca orașul să facă sub conducerea lui un monument reginei Elisabeta, sperînd că astfel doar va ajunge și el consilier regal.

Nu mă pot ocupa mai pe larg în cauza aceasta, dar declar: că dacă dl Schwab dorește să ajungă consilier și dacă tocmai acum, în timpul asta de grea criză îi arde lui de monument, apoi facă-l pe spesele sale proprii. Caransebeșenii nu sunt în stare să contribuie nici cu un filer măcar, căci și așa ne este aruncul comunal cu trei părți mai mare decît darea de stat.

Clasa de jos și de mijloc, atît în Caransebeș cît și în granița întreagă ar avea ea lipsă de ajutoare, căci în urma crizei mulți au rămas pe drumuri și flămînzesc acum, deoarece inundațiile de anii trecuți le-a nimicit tot avutul. Și în astfel de vremuri dlui Schwab îi umblă monumentul prin cap.

Dacă totuși i-ar reuși lui să facă monumentul amintit, apoi să o știe atît guvernul cît și regele, că acest monument nu s'a făcut de voie, ci cu sîla, cu forța.

De altfel Duminecă în 25 Ianuarie a. c. partidul socialdemocrat din loc va ținea o adunare poporală de protestare, care credem că va da răspuns convenit dlui Schwab.

Caransebeș, la 20 Ianuarie n. 1914.

George Donna.

ȘTIRI

Intreținuta.

Zilele trecute a încetat din viață în Budapesta o femeie întreținută cu numele Eliza Turcsányi, acărui singur merit a fost în viață, că își dădea corpul unui burghez răsfățat, pentru ceia-ce primea drept răsplată câte 25 mii de coroane lunar, ceia-ce face zilnic un onorar de 800 coroane. După moartea ei a rămas o avere mișcătoare de un milion de coroane.

Cazul în sine e destul de obicinuit. În lumea de azi e nenumerat de mare numărul femeilor, cari trăiesc la fel cu Eliza Turcsányi. Ceia-ce a atras însă atenția gloatei curioșilor, de au dat năvală la sîriul morții, a fost împrejurarea în care cocota aceasta și-a dat viața. Anume a fost sugrumată de către un vagabond flămînzit, cu ajutorul amantei sale, care era servitoarea întreținutei.

Imprejurările misterioase ale acestei crime ocupă pagini întregi în toate foile din țară și cea mai interesantă discuție e cazul Elizei Turcsányi. Ea s'a ridicat din simplă servitoare la treapta de milionăreasă, datorită frumuseții și rafineriei cu care era înzestrată. Multe servitoare muncesc, iubesc după cum le ajută împrejurările, cele mai multe cad victimă dragostei lor, că ori se ruinează cu desevîrșire, ori se sinucid și aproape toate au un sfîrșit tragic. Dar nimenea nu le conduce la mormânt și gazetele se mulțumesc a serie 2—3 rînduri, sau nici nu scriu nimic. Cadavru Elizei Turcsányi, aflat într-o corfă de rufe pe malul Dunărei, a stîrnit însă mai multă senzație ca toate crimele, sinuciderile și morțile accidentale ale întregului an. Gazetele toate sunt pline de rapoarte despre averea rămasă de Eliza Turcsányi, despre cum a fost împodobit catafalcul, cum a fost îmbrăcat cadavru, ce bogății avea la grumaz, câte briliante avea la picioare, ce-a avut pe piept, care preot i-a făcut binecuvîntarea, cine s'a rugat pentru ea și atîtea altele.

Cu scribă privim deslănțuirea lucrurilor acestora și trebuie să amintim și noi despre faptul acesta. Mulțimea de flămînzii din Budapesta, cu

mațele goale, cu coatele eșite, tremurînd de frig, palizi, cu ochii stinși de suferință priveau la pompa, cu care a fost înmormintată cocota, la obiectele strălucitoare cu cari era împodobită, fără a se gîndi însă, că acel fabricant care a întreținut-o, care i-a dăruit bogățiile, din sudoarea lor le-a scos toate astea.

Intr'adevăr, printre gloata participanților și curioșilor se afla și amantul cocotei, fabricantul Max Schmiedt, care pentru a putea îmbogăți pe amanta lui, în vremea asta de criză a micșorat leașa muncitorilor din fabrică, iar pe jumătate din ei i-a aruncat la stradă, lăsîndu-i să flămînzească, să degere de frig. Și când cugeți la mulțimea cazurilor acestora, când te gîndești că toți fabricanții din lume jefuesc și store la fel pe muncitori, numai pentru a-și putea ținea amantele lor ca pe niște zîne din povești, atunci te cuprinde furia și trebuie să juri răsburare contra acestei lumi nedrepte, care dă unora prea mult, altora luînd și puținul ce-l au.

t. a.

*

— **Oaspe iubit.** Săptămîna trecută a trecut prin Budapesta și ne-a cercetat la redacție ilustrul nostru tovarăș din România, Dr. C. Racovski. Venia dinspre Italia și grăbea spre casă, unde Dumineca trecută s'a ținut congresul sindical.

— **Nu minți!** Amintisem în numerii trecuți din „Adevărul“, că partidul nostru din România a început o luptă temeinică contra boierilor stăpînitori și pentru revindicările poporului muncitor român. Această luptă se duce pe la adunări, prin foi și e atît de serioasă, încît și foile românești naționaliste dela noi au fost silite să i-a notă despre ea, căutînd să-i micșoreze însemnătatea. Astfel un corespondent al ziarului „Românul“ din Arad a scris, că întrunirea convocată de partidul nostru la Iași s'a început pînă cîntarea Internaționalei și s'a sfîrșit cu „Deșteaptă-te române“. Foaia partidului nostru din țară „România Muncitoare“ declară de minciuni sfruntate cele spuse de corespondentul „Românului“ și între altele scrie următoarele: „Decît să se ocupe de noi, de luptele sociale lăuțrice și să ieie partea oligarhiei române, contra poporului român și contra naționalității din țară, mult mai bine ar face „Românul“ să se ocupe de naționalitățile din Transilvania și de intenția conducătorilor români de a da soarta poporului pe mîna lui Tisza.“

— **Erupție vulcanică în Japonia.** Săptămîna trecută s'a petrecut o nenorocire înfiorătoare pe insula Sakurashima în orașul Kagoshima din Japonia. Vulcanul ce se află aici, care de secole întregi n'a mai dat semn de viață, a erupt și a cutropit întreg ținutul dimprejur cu lava fierbinte ce o arunca. Cenușa și lava arzătoare s'a estins cu o iuteală mare peste toate văile, așa că oamenii n'au putut scăpa dinaintea ei. Întreg orașul s'a prefăcut în scrum și a fost acoperit de straturi groase de cenușe. Știrile prime ce au sosit din Japonia despre nenorocire, aduceau vestea groaznică, că 100 mii de oameni au pierit la fața locului. Mai tîrziu s'a desmintit știrea asta, constatîndu-se, că numai o mie de oameni au căzut pradă focului.

— **Dinamită în lupta de alegere.** În comuna Tievaniul-Mare a fost candidat de primar Jacob Beloane în locul lui Teodor Stoicu. Aderenții fostului jude Miercuri seara au spart ferestrele lui Beloane și au aruncat dinamită înlăuntru, ca să-i spargă casa. Însă nu le-a reușit planul, căci dinamita a explodat înainte de vreme. După intentatul acesta a fost întărită jandarmeria din loc și s'a declarat stare de asediu în Tievani. E sigur, că locuitorii Tievaniului nu se vor mai folosi de dinamită în lupta de alegere, dar nu vor putea înțelege, cum stăpînitorii se pot folosi la alegeri de armată și de diferite mijloace, iar ei îndată ce se mișcă sunt amenințați cu stare de asediu.

„Adevărul“

este singura foaie românească care apără interesele muncitorimei. Fiecare muncitor român are datoria morală a o abona, ceti și răspîndi.

ACTIVITATEA NOASTRĂ.

Secțiunea română din Budapesta va ținea Duminecă, la 28 Ianuarie n., în localul său din Nagydiófa-utca nr. 27., adunarea generală trimestrială, cu următoarea ordine de zi: 1. Darea de seamă a comitetului, 2. Complectarea comitetului; 3. O conferință despre însemnătatea secțiunei române în Budapesta. Tovarășii sunt rugați a se prezenta în număr complet.

Comitetul.

Poșta redacției și administrației.

I. B. în W. Mulțumim și așteptăm îndeplinirea promisiunii.

T. Onișor, Blaj. Articolul se va publica în numărul viitor. Salutări.

Lugojanul. Traducerea e slabă. În primul rînd citește și studiază literatura română și numai după aceea te apucă de scris. Dealtfel altădată, dacă ne vei mai scrie ceva, apoi iscălește-te; să știm cu cine avem onoarea.

Un tovarăș. Răspunsul de mai sus poate fi și al DTale.

Cărțile noastre.

Știința e putere! Cultura te eliberează! Stăpînitorii și apăsătorii poporului o știu aceasta prea bine și de aceea se trudește a ținea popoarele în neștiință. În țările din America de Sud, unde mai sunt sclavi, s'a adus o lege care amenință cu moarte pe cei cari vor învîța sclavii să scrie și să citească. Deoarece știau, că sclăvia „vecinică“ și „sfîntă“ numai pînă atunci va ținea, pînăcînd sclavii vor rămînea în prostie.

Partidul socialdemocrat a cunoscut importanța științei. Modul cel mai simplu de-a învăța e acela de-a citi cărți bune, instructive. Acela, care se obicinuește a citi zilnic un cîș de vreme, acela în scurt timp va găsi plăcere în citit, încît mai bucuros va citi în serile lungi de iarnă, decît să meargă în fumul otrăvitor al cărciumei. Iar dacă e muncitor de fabrică ori industriaș, va lupta mai hotărît pentru scurtarea timpului de muncă, ca să poată citi cît mai mult.

La administrația foii noastre „Adevărul“ se află spre vînzare următoarele cărți și broșuri:

Calendarul muncii pe anul 1914	—	—	—	—	—	25
Mama, roman, de Maxim Gorki	—	—	—	—	—	1.50
Ce este și ce vrea socialdemocrația	—	—	—	—	—	10
Cine a cules astă vară? de Al. Csizmadia	—	—	—	—	—	06
Bazele socialdemocrației, de Karl Kautski	—	—	—	—	—	1.50
Nejobăgia, studiu economic social, de C. Dobrogeanu-Gherea	—	—	—	—	—	2.50
Din regimul arbitrarului și lasității de dr. Racovsky	—	—	—	—	—	60
Inchisorile rusești	—	—	—	—	—	30
Programul partidului socialdemocrat din România	—	—	—	—	—	10
Moartea bețivului	—	—	—	—	—	15
Fără pâine	—	—	—	—	—	10
Mi-a cîntat cucu 'n față de P. Bujor.	—	—	—	—	—	15
Religia și socialismul.	—	—	—	—	—	20
Stăpînii și robii de Maxim Gorki	—	—	—	—	—	20
Muncă, salariat și capital de Karl Marx	—	—	—	—	—	25
Opera istorică a lui Marx de K. Kautsky	—	—	—	—	—	30
Către tineri, de Kropotkin	—	—	—	—	—	30
Dreptul la lene, de Paul Lafargue	—	—	—	—	—	30
Evoluția capitalului	—	—	—	—	—	50
Să fie lumină! de Vincevski	—	—	—	—	—	05
Cartea muncitorului	—	—	—	—	—	10
Intâi Maiu, sărbătoarea Muncii	—	—	—	—	—	05
Sindicatul Muncitorilor, de dr. C. Racovski	—	—	—	—	—	15
Spre țărml dreptății (poezii), de Neculuță	—	—	—	—	—	50
Pușcărișul, Dezrobirea Muncii, Cîntece Socialiste	—	—	—	—	—	15
Socialismul și Clasa Muncitoare, de dr. C. Racovski	—	—	—	—	—	10
Discursul unui agitator	—	—	—	—	—	10
Karl Marx, schiță biografică	—	—	—	—	—	10
Socialism și Libertate, de Jean Jaurès	—	—	—	—	—	25
Patriotism și Socialdemocrație de K. Kautsky	—	—	—	—	—	30
Anarhizm și Socializm, de C. Dobrogeanu-Gherea	—	—	—	—	—	40

Pe lîngă trimiterea banilor (se pot trimite și în timbre poștale) înainte se pot comanda la **Administrația „Adevărului“, Budapesta, VIII, Conti-utca 4.**

Redactată de un comitet.

Redactor responsabil: **Ioan Flueraș.**

Tipogr. Világosság, s. a. Budapesta, VIII, Conti-utca 4.